

Maj

Frukost i allsköns ro

Dikten *Sandels* förknippas framför allt med den goda måltid som beskrivs i dess inledning. Forell med sås, dåb (d.v.s. *aladåb*) på gås och kotlett av kalv, och bland dryckerna genever, madera och margå (stavade så). Att det var en lunch framgår både av menyn och av den exakta tidsangivelsen (se nedan), men den kallades frukost i enlighet med språkbruket då och en god bit in på 1900-talet – precis som fallet är i danskan än i dag.

Sandels han satt i Pardala by,
åt frukost i allsköns ro.
"I dag, ett slaget, blir striden ny,
det skall gälla vid Virta bro. –
Herr pastor, jag låtit kalla er hit. –
Var god, foreller en bit!

Meningen var att pastorn, som kände trakten, skulle ge Sandels "notiser av vikt" inför striden. Denna skulle alltså börja ungefär en timme senare. Det var ordning på striderna på den tiden – både tid och plats var fastställda på förhand.

Tutschkoff har sänt mig ett vänligt bud,
att vår vapenvila är slut.
Låt maten smaka er! Sås min gud!
Då vi ätit rida vi ut.

Man kan tycka att tiden var knapp redan under dessa omständigheter, och det blev ännu värre när det kom ett ilbud och berättade att ryssarna hade brutit konventionen och redan gått till anfall: "Vårt ur var tolv, och vi följde det,/ men den ryska klockan är ett." (Obs. att *det* här rimmar på *ett* – så är det inte i dagens finlandssvenska.)

Men Sandels fortsatte att smörja kråset som om intet hänt. "Det är Dolgoruki, som brådskar igen;/ ett glas till hans ära, min vän." Hans svar till trupperna var att de fick lov att hålla ut ännu en timme eller en halv. "Säg Fahlander att bron är smal, och att batterier han har."

Strax därpå kommer Sandels adjutant. Nu är det allvar:

"Herr general, det har flutit strömmar av blod,
blod kostar vart ögonblick.
Vår här har mod, men den hade det mer
på en halv mil närmare er."

Sandels lät sig fortfarande inte påverkas. På frågan "Vad order ges, vad befalls?" kom det berömda svaret:

"Jo. att ni sätter er vackert ned,
och får er kuvert i skick;
och sen ni fått den, så ät i fred,
och sen ni ätit, så drick,
och sen ni druckit, så ät än mer,
där har ni order, jag ber."

Observera att *kuvert* i betydelsen 'tallrikar med glas, bestick etc.' ännu på 1800-talet kunde ha n-genus (en kuvert).

Men då kunde adjutanten inte hålla sig längre:

"General, jag är skyldig er sanning, nåväl,
ni föraktas av hela armén.
Hos varenda soldat den tanken jag fann,
att ni är vår fegaste man."

Det hade Sandels inte tänkt på. Han fällde sin gaffel, teg först och brast sedan ut i gapskratt. Nu skulle han visa dem. "Min häst, låt sadla min ädla Bijou!/ Herr pastor, ni följer ej nu."

Så följer en av poesins häftigare beskrivningar av en strid:

Det var storm, det var brak, det var strid på den strand
där den Sandelska hären var ställd.
I ett rökmoln svepte sig vatten och land,
och ur molnet blixtrade eld,
som av åskor dånade rymdens valv,
och den blodiga marken skalv.

Sandels red upp på redutten (en befäst kulle) och stannade där, väl synlig för alla – även för fienden, "och hans öga var lugnt, och hans panna var klar,/ och han sken på sin ädla Bijou". Där satt han, "och han söktes av dödar från tusen gevär,/ men han tycktes ej veta därav;/ han såg på sitt ur, han bidde sin tid,/ han satt som i djupaste frid."

Men den kom, den minut, som han väntat, och nu
till sin överste sprängde han ned;
"Är det färdigt, ert folk, är det likt sig ännu,
skall det veta att byta ett led?
Jag har låtit de stormande yvas; välan,
vräk undan dem nu som en man!"

Och så slutade allting bra. "Den trotsande fiendens hop" vräktes tillbaka "tills den föll nedtrampad vid bron". Sandels möttes av ett jubelrop: "Hurra för vår tappra genral!"